

Dấu ấn giáo dục Ni giới Tây Nam Bộ qua đạo nghiệp của Ni trưởng Thích Nữ Như Ngộ (1918-2016)

ISSN: 2734-9195 09:30 29/03/2026

Ni trưởng không chỉ là một bậc chân tu thạc đức, mà còn là một nhà kiến tạo chiến lược, một nhà giáo dục lỗi lạc của Phật giáo Nam Bộ.

Tóm tắt: Bài viết đi sâu phân tích vai trò kiến tạo và chiến lược phát triển giáo dục **Ni giới** tại khu vực Tây Nam Bộ trong thế kỷ XX thông qua cuộc đời và đạo nghiệp của cố Ni trưởng Thích Nữ Như Ngộ. Khác với các hướng tiếp cận tiểu sử học truyền thống, nghiên cứu này đặt Ni trưởng vào bối cảnh chuyển giao lịch sử, làm nổi bật mô hình "song hành đạo tràng" qua việc khai sơn chùa Phổ Đức (Mỹ Tho, Tiền Giang) và trụ trì chùa Thiên Phước (Tân An, Long An). Qua đó, bài viết minh định triết lý giáo dục Phật giáo, tinh thần dẫn thân nhập thế và hạnh nguyện an nhĩn của một bậc danh Ni, góp phần bổ khuyết vào khoảng trống nghiên cứu về lịch sử Ni giới Nam Bộ thời kỳ cận - hiện đại.

Từ khóa: Ni trưởng Như Ngộ, chùa Phổ Đức, chùa Thiên Phước, Ni giới Nam Bộ, giáo dục Phật giáo.

Ni trưởng Thích Nữ Như Ngộ. Ảnh: Internet

Đặt vấn đề

Trong tiến trình lịch sử **Phật giáo Việt Nam** thời kỳ cận - hiện đại, sự hình thành và phát triển của Ni bộ Bắc Tông (1957) đánh dấu một bước ngoặt quan

trọng, khẳng định vị thế độc lập và năng lực hoàng pháp của giới nữ tu. (1) Tuy nhiên, khi khảo sát các công trình nghiên cứu về Phật giáo Nam Bộ, phần lớn học giả thường tập trung vào chư Tôn đức Tăng, trong khi những đóng góp mang tính nền tảng của chư vị Ni trưởng tiền bối lại chủ yếu được lưu giữ dưới dạng tiểu sử hoặc điệu văn tưởng niệm.

Ni trưởng Thích Nữ Như Ngộ (1918 - 2016), nguyên Chứng minh Phân ban Ni giới Trung ương, là một trong những thạch trụ tùng lâm của Ni giới Tây Nam Bộ. Việc Ngài khai sơn chùa Phổ Đức (Tiền Giang) và trụ trì chùa Thiên Phước (Long An) không đơn thuần là việc xây dựng cơ sở vật chất, mà ẩn chứa một chiến lược đào tạo Ni chúng bài bản, thích ứng với những biến thiên của thời cuộc. Bài viết này chọn một góc nhìn mới: Khảo cứu đạo nghiệp của Ni trưởng Như Ngộ dưới lăng kính của triết lý “Kiến lập đạo tràng - Tiếp Tăng độ chúng”, nhằm khẳng định vai trò của Ngài như một nhà kiến tạo mô hình giáo dục Phật giáo tiêu biểu tại Đồng bằng sông Cửu Long.

Từ sự thức tỉnh vô thường đến chí nguyện đại thừa

Ni trưởng Thích Nữ Như Ngộ, thế danh Lê Thị Nền, sinh năm 1918 tại xã Khánh Hậu, thị xã Tân An, tỉnh Long An, thuộc dòng Lâm Tế Chánh Tông đời thứ 43. (2) Bước ngoặt tâm linh lớn nhất của Ngài diễn ra vào năm 12 tuổi khi thân mẫu qua đời. Sự kiện này là minh chứng sống động cho giáo lý Vô thường mà đức Phật đã dạy trong Kinh Bát Đại Nhân Giác: “*Thế gian vô thường, quốc độ nguy thúy, tứ đại khổ không, ngũ ấm vô ngã*” (Thế gian vốn không bền chắc, cõi nước luôn nguy ngập, bốn đại là khổ và không, năm ấm là vô ngã). (3) Nỗi đau sinh tử đã hun đúc nên chí nguyện ly trần thoát tục, đưa Ngài đến quyết định xuất gia vào năm 16 tuổi với Sư cụ Pháp Long, thọ pháp danh Diệu Ngộ.

Trong suốt giai đoạn tuổi trẻ (1938 - 1957), Ni trưởng không ngừng cầu học tại các đạo tràng danh tiếng khắp miền Nam như Kim Huê (Sa Đéc), Phật Quang (Trà Ôn), thọ giáo các bậc danh tăng thạch đức như HT. Khánh Anh, HT. Hành Trụ, HT. Thiện Hoa. (4)

Chính nền tảng Giới - Định - Tuệ vững chắc này đã tạo tiền đề để năm 1957, khi Ni bộ Bắc Tông được thành lập, Ngài được suy cử vào Ban Quản trị với chức vụ Thư ký, bắt đầu hành trình dẫn thân gánh vác Phật sự chung của Ni giới.

Khai sơn chùa Phổ Đức (Tiền Giang): Tâm nhìn chiến lược trong giáo dục ni chúng

(Ảnh: Internet)

Dấu ấn đậm nét nhất trong đạo nghiệp của Ni trưởng Như Ngộ là việc kiến tạo chùa Phổ Đức tại Mỹ Tho, Tiền Giang. Năm 1964, với nhãn quan thông tuệ, Ngài cùng Ni trưởng Trí Nguyên đã quyết định dời ngôi chùa cũ về số 40 Ấp Bắc, bên dòng sông Bảo Định, xây dựng thành một đại già-lam khang trang. (5)

Sự ra đời của chùa Phổ Đức không chỉ đáp ứng nhu cầu tín ngưỡng của quần chúng mà mang một sứ mệnh cao cả hơn: Trở thành một “Ni trường” (trường học dành cho Ni giới). Trong **Quy Sơn Cảnh Sách**, Tổ Quy Sơn từng răn dạy: *“Tiếp dẫn hậu lai, báo Phật ân đức”* (Dù dắt thế hệ mai sau chính là cách đền đáp ân đức của chư Phật). (6) Thấu triệt đạo lý này, Ni trưởng Như Ngộ đã biến Phổ Đức thành trung tâm quy hướng cho Ni chúng Tiền Giang và các tỉnh lân cận.

Dưới sự dẫn dắt của Ngài, chùa Phổ Đức thời bấy giờ được xem là trường Sơ, Trung cấp Phật học đầu tiên của tỉnh Tiền Giang dành cho chư Ni. (7) Việc thiết lập một môi trường tu học nghiêm cẩn, kết hợp giữa nội điển (Kinh, Luật, Luận) và ngoại điển (chương trình phổ thông) cho thấy tầm nhìn vượt thời đại của Ni trưởng. Ngài hiểu rằng, để Ni giới có thể hoằng pháp lợi sanh trong thời đại mới, người tu sĩ nữ không chỉ cần giới hạnh tinh nghiêm mà còn phải có tri thức thế học vững vàng.

Trụ trì chùa Thiên Phước (Long An): Hạnh nguyện an nhần và mô hình "nông thiền: thời kỳ chuyển

giao

Nếu chùa Phổ Đức là biểu tượng cho sự phát triển rực rỡ của giáo dục Ni giới chốn thị thiên, thì chùa Thiên Phước (Khánh Hậu, Long An) lại là minh chứng cho hạnh nguyện an nhẩn, bám trụ và duy trì đạo mạch trong những giai đoạn lịch sử khó khăn nhất.

Hình mang tính minh họa. Nguồn: Internet

Năm 1975, trước những biến chuyển của thời cuộc, Ni trưởng ủy nhiệm trọng trách trụ trì chùa Phổ Đức cho đệ tử là Ni sư Thích Nữ Như Hảo, để trở về tịnh tu và giữ gìn chốn tổ Thiên Phước. (8) Giai đoạn buổi giao thời (1975 - 1986), đời sống kinh tế xã hội vô cùng khó khăn. Tại đây, Ni trưởng đã áp dụng triệt để thanh quy *“Nhất nhật bất tác, nhất nhật bất thực”* (Một ngày không làm, một ngày không ăn) của Tổ Bách Trượng Hoài Hải. (9) Ngài cùng đồ chúng vừa nghiêm trì giới luật, vừa trực tiếp canh tác ruộng nương tự túc.

Chính trong hoàn cảnh gian nan ấy, đức độ và lòng từ bi của Ni trưởng càng tỏa sáng. Kinh Tăng Chi Bộ (Anguttara Nikaya) có chép: *“Ví như tảng đá kiên cố không bị gió lay động, cũng vậy, bậc trí không bị dao động giữa những lời khen chê, giữa được và mất”*. (10) Sự kiên định của Ni trưởng đã biến Thiên Phước thành “đất lành chim đậu”.

Đến năm 1992, khi điều kiện xã hội thuận lợi hơn, chùa Thiên Phước chính thức trở thành Phân viện 2 của Trường Trung cấp Phật học Long An, tiếp tục sự nghiệp ươm mầm trí tuệ cho hàng trăm Tăng Ni sinh. (11)

Đánh giá mô hình "Song hành đạo tràng" và di sản để lại

Nghiên cứu cuộc đời Ni trưởng Như Ngộ, ta thấy rõ một chiến lược “song hành đạo tràng” vô cùng độc đáo:

+ **Chùa Phổ Đức (Tiền Giang):** Đóng vai trò là trung tâm đào tạo mở rộng, dẫn thân nhập thế, tham gia sâu rộng vào các công tác từ thiện xã hội và giáo dục Phật giáo của Giáo hội.

+ **Chùa Thiên Phước (Long An):** Đóng vai trò là hậu phương tâm linh, nơi bảo tồn cốt lõi của thiền môn quy củ, rèn luyện ý chí và đạo hạnh cho Ni chúng qua mô hình “Nông thiền”.

Sự kết hợp giữa hai cơ sở này đã tạo ra một hệ sinh thái tu học hoàn chỉnh cho Ni giới Tây Nam Bộ. Di sản lớn nhất mà Ni trưởng để lại không chỉ là những ngôi chùa vật chất, mà là một thể hệ đệ tử xuất chúng, tiếp nối xuất sắc mạng mạch Phật pháp như: Cố Ni trưởng Thích Nữ Như Hảo (kế thừa chùa Phổ Đức), Ni trưởng Thích Nữ Như Ngọc, Ni trưởng Thích Nữ Tâm Hậu... (12).

Kết luận

Ni trưởng Thích Nữ Như Ngộ viên tịch năm 2016, trụ thế 99 năm, hạ lạp 78 năm, để lại một tấm gương sáng ngời về bi trí dũng. Qua việc khảo cứu đạo nghiệp của Ngài tại chùa Phổ Đức và chùa Thiên Phước, bài viết khẳng định Ni trưởng không chỉ là một bậc chân tu thạc đức, mà còn là một nhà kiến tạo chiến lược, một nhà giáo dục lỗi lạc của Phật giáo Nam Bộ.

Tư tưởng “Kiến lập đạo tràng - Tiếp Tăng độ chúng” của Ngài, với sự linh hoạt ứng biến giữa “tu học” và “nhập thế”, giữa “thị thiền” và “nông thiền”, vẫn còn nguyên giá trị tham chiếu cho công tác đào tạo tăng, ni của Giáo hội Phật giáo Việt Nam trong bối cảnh đương đại.

Tác giả: Thích nữ Trung Nhiên

Chú thích:

1) Thích Nữ Giới Hương (2010), *Ni giới Việt Nam: Lịch sử và Hiện tại*, NXB Tôn giáo, Hà Nội, tr. 45-48.

2) Ban Thông tin Truyền thông GHPGVN tỉnh Long An (2016), *Tiểu sử Cố Ni trưởng Thích Nữ Như Ngộ (1918 - 2016)*, Tài liệu lưu trữ tại Phân ban Ni giới tỉnh

Long An.

3) Thích Thanh Từ (dịch và giảng) (1998), *Kinh Bát Đại Nhân Giác*, NXB Tôn giáo, Hà Nội, tr. 12.

4) Thích Nữ Lệ Thuận (2018), *Dấu ấn Ni giới miền Nam thế kỷ XX*, Tạp chí Văn hóa Phật giáo, số 302, tr. 22.

5) Ban Trị sự GHPGVN tỉnh Tiền Giang (2020), *Lược sử các ngôi chùa tỉnh Tiền Giang*, NXB Tổng hợp TP.HCM, tr. 115

(Mục Chùa Phổ Đức).

6) Thích Trí Quang (dịch) (2001), *Quy Sơn Cảnh Sách*, NXB Tôn giáo, Hà Nội, tr. 34.

7) Đặc san Hoa Đàm (2024), *Kỷ yếu Tưởng niệm chư vị Ni trưởng hữu công Phật giáo Nam Bộ*, Bài viết về Ni trưởng Thích Nữ Tuệ Như, tr. 56.

8) Ban Thông tin Truyền thông GHPGVN tỉnh Long An (2016), *Sổ d*.

9) Thích Phước Sơn (dịch và chú giải) (2008), *Bách Trượng Thanh Quy*, NXB Phương Đông, TP.HCM, tr. 89.

10) Thích Minh Châu (dịch) (1996), *Kinh Tăng Chi Bộ* (Tập 3), Chương 6 Pháp, Viện Nghiên cứu Phật học Việt Nam ấn hành, tr. 210.

11) Trường Trung cấp Phật học Long An (2012), *Kỷ yếu 20 năm thành lập và phát triển (1992-2012)*, Lưu hành nội bộ, tr.40.

12) Phân ban Ni giới Trung ương (2022), *Kỷ yếu Ni giới Việt Nam đồng hành cùng dân tộc*, NXB Tôn giáo, Hà Nội, tr. 102-105.